

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891.

Andra Kammaren.

N:o II.

Onsdagen den 4 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 24 och 25 nästlidne februari förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade ankommit följande protokoll som upplästes:

Protokoll, hållet inför statsrådet och t. f. chefen för kongl. justitiedepartementet den 2 Mars 1891.

Bruksegaren Johan Peter Dahlberg i Ytterlännäs hade aflemnat fullmägt, utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 19 augusti 1890 hållits i Ångermanlands mellersta domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari 1891; och sedan berörda fullmägt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmagten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas bruksegaren Dahlberg tillhanda.

In fidem

Karl Lindbäck.

Jemte det protokollet lades till handlingarna, beslöt kammaren, att den ifrågavarande fullmagten skulle till herr Dahlberg återställas.

I sammanhang härmed tillkännagaf herr talmannen, att herr Dahlberg denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 3.

Jemlikt förut fattadt beslut anställdes nu val af sju ledamöter och sju suppleanter i det särskilda utskott, som Riksdagen beslutat tillsätta för behandling af Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

- 1:o) med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete;
 - 2:o) med förslag till lag om sjukkassor; samt
 - 3:o) angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt och till sjukkasseväsandets befrämjande;
- och befunnos, efter valförrättningarnas slut, hafva blifvit utsedde:

till ledamöter:

Herr	<i>A. Göransson</i>	med 203 röster
»	<i>F. L. S. Hederstierna</i>	» 203 »
»	<i>N. Olsson i Ättersta</i>	» 203 »
»	<i>Grefve H. E. G. Hamilton</i>	» 122 »
»	<i>C. T. Jacobsen</i>	» 122 »
»	<i>J. O. Örwall</i>	» 122 »
»	<i>J. A. Fjällbäck</i>	» 107 »

samt

till suppleanter:

Herr	<i>A. Hahn</i>	med 199 röster
»	<i>E. G. H. Åkerlund</i>	» 189 »
»	<i>J. W. Lyckholm</i>	» 119 »
»	<i>J. A. Westerberg</i>	» 118 »
»	<i>A. Åström</i>	» 118 »
»	<i>C. Johansson i Esset</i>	» 117 »
»	<i>C. Bülow</i>	» 104 »

Mellan herrar Westerberg och Åström, hvilka till suppleantplatser erhållit lika antal röster, bestämdes ordningen, sådan den här ofvan finnes angifven, genom lottning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästförestående § omnämnda val.

§ 5.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället $\frac{3}{8}$ mantal Eslöf n:o 13 samt $\frac{2}{3}$ mantal Eslöf n:is 15 och 17 i Vestra Sallerups socken af Malmöhus län.

Den kongl. propositionen bordlades till nästa sammanträde.

§ 6.

Ordet begärdes af

Herr Thermænius, som yttrade: Man har från flera håll fäst min uppmärksamhet derpå, att jag vid förra sammanträdet anförde ett ordspråk, som, jag medger det, i det sammanhang, hvaruti det förekom, var alltför starkt och derjemte egnadt att låta förmoda en tankegång, som dock var för mig fullkomligt främmande. Det kan naturligtvis icke falla mig in att göra någon radering i kammarens protokoll. Ett sådant tillvägagående skulle för öfrigt icke förtaga det intryck, som de muntligen uttalade orden lära hafva gjort. Deremot hoppas jag med denna min förklaring hafva inför kammaren afbrutit de anförda ordens oafsigtliga udd.

§ 7.

Efter föredragning af herr *P. G. Peterssons* i Brystorp i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 173, hänvisades densamma till behandling af lagutskottet.

§ 8.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 23, 24 och 25.

§ 9.

Företogs till behandling konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Först i ordningen förekom dervid *ett från riksdagen år 1889 hvilande förslag om ändring af § 23 riksdagsordningen*; hvilket förslag antogs.

Härefter föredrogs *det från riksdagen år 1890 hvilande förslag om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen.*

Ang. ändring i §§ 6 och 13 Riksdagsordningen.

Enligt detta förslag skulle nämnda §§ erhålla följande lydelse:

§ 6.

1. Första Kammaren skall bestå af etthundrafemtio ledamöter, hvilka för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

4. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadsgandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets, enligt ofvan angifna grunder, eger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; och skall vid tillämpning af den sålunda fastställda ordningen iakttagas, att inskränkning icke sker i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, må, så länge då gällande ordning för valen ländertill till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

§ 13.

1. Andra Kammaren skall bestå af tvåhundra-tjugufem ledamöter, deraf etthundrafemtio för landet och sjuttiofem för städerna. Dessa ledamöter väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundrafemtio, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Överstiger domsagornas antal etthundrafemtio, skola, i den mån sådant erfordras, angränsande domsagor, som hafva minsta sammanlagda folkmängder, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en sjuttiofemtedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en sjuttiofemtedel af städernas folkmängd. Städer, med mindre folkmängd än nu är sagdt, ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med anuan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvart tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner tillämpning vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping, som erhåller stadsprivilegier, räknas, i fråga om riksdagsmannaval, fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

Efter appläsande häraf anförde:

Herr Ljungman: Med anledning af den synnerligen stora vikt och betydelse för vårt land, som detta grundlagsändringsförslag har, anser jag mig här i kammaren böra bringa till öfverläggning ett uppslag, med hänsyn till dess genomförande, hvilket sedan någon tid varit å tal bland kammarens ledamöter, nemligen att söka uppskjuta det nu föreliggande förslaget afgörande till sista året inom denna treårsperiod eller till 1893 års riksdag. Man må vara huru tillfredsstäld som helst med detta förslag, i hvad det angår sättet att begränsa riksdagsmännens antal och att fördela representationsrätten mellan stad och land, så kan dock icke bestridas, att synnerligen skarpa och mot hvarandra motsatta meningar gjort sig gällande i fråga om sjelfva förslaget första tillämpande. Beträffande Första Kammaren äro visserligen alla ense derom, att, i fall 6 § riksdagsordningen med nu föreslagna lydelse blefve grundlag i år, bestämmelsen bör genomföras *genast*, så att valkretsindelningen skulle verkställas och valen kunde förrättas redan i år. Hvad åter angår Andra Kammaren, äro i detta fall meningarne mycket delade. En åsigt anser, att, sedan grundlagsförslaget antagits, detsamma äfven bör *genast* genomföras på det sätt, att sådana val, som 15 § 1 mom. riksdagsordningen omnämner, böra ske redan i år. En annan åsigt, hvilken hyllas af dem, som förra året sutto i konstitutionsutskottet från denna kammare, håller före, att förslaget bör genomföras först år 1893 vid de allmänna val, som då skulle ske, i händelse denna kammares ledamöter finge sitta sin bestämda tid ut. Med hänsyn till detta förslag inträda följaktligen flere svårigheter. För det första kommer Andra Kammaren att under år 1892 och 1893 bestå af flere ledamöter och olika antal ledamöter från stad och land, än den antagna grundlagsbestämmelsen uttryckligen föreskrifver. Vidare komma synnerligen stora svårigheter att te sig, i händelse sådana val skulle ega rum, som omnämnas i 15 § 2 mom. riksdagsordningen. För det tredje skulle slutligen de nya paragraferna i riksdagsordningen icke kunna genomföras samtidigt i båda kamrarna, utan Andra Kammaren skulle i detta fall komma två eller åtminstone ett år efter. Uppskötes deremot förslaget afgörande till 1893 års riksdag, bortfalla de mest väsentliga svårigheterna. Förslaget kunde nemligen då genomföras samtidigt i båda kamrarna, och några svårigheter för sådana val, som i 15 § 2 mom. omnämnas, förefunnes icke under längre tid än blott senare delen af år 1893. Icke heller komme Riksdagen att något enda år vara annorlunda sammansatt, än hvad de nya grundlagsparagraferna föreskrefve. För ett dylikt uppskof skulle vidare tala sakens stora betydelse för vårt land, hvilken gör, att man icke nog grundligt kan öfverväga förslaget. Man förlorar i sjelfva verket ej heller något i tid, i fall man ställer sig på samma ståndpunkt, som förra årets konstitutionsutskott hade i denna fråga, ty genomförandet kommer icke dess mindre att ske vid de val, som ega rum på hösten år 1893. Ett annat skäl för ett uppskof är att man härigenom visade en viss grannlagenhet, som väl må anses vara på sin plats mot dem, hvilkas representationsrätt man genom förslaget vill minska, nemligen mot städerna. Det måste alltid anses rätt

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang. ändring i §§ 6 och 13 Riksdagsordningen.
(Forts.)

och billigt att taga ett förslag sådant som detta så länge, så grundligt och så omsorgsfullt som möjligt i öfvervägande och icke hasta mera med dess genomförande än som för ändamålet vinnande påfordras. Jag skall derför nu hemställa, att kammaren först fattar beslut om uppskof med förslaget antagande, och hoppas att kammaren bifaller detta mitt yrkande. Skulle åter ett dylikt yrkande icke biträdas af medkammaren, har Andra Kammaren med sitt beslut om uppskof endast fördröjt frågans afgörande några få dagar.

Herr Elowson: Då jag begärde ordet, var det min mening att yttra mig om realitetsbehandlingen af förslaget. Nu har emellertid herr Ljungman gjort en framställning om uppskof med ärendets behandling. Skulle herr talmannen och kammaren med anledning deraf låta diskussionen till en början omfatta endast uppskofsyrkandet, så anhåller jag att få afstå från ordet. Men skulle kammaren besluta att låta behandlingen af grundlagsförslaget i dess helhet fortgå, så anhåller jag att återfå ordet.

Herr Redelius: År 1867, då svenska Riksdagen sammanträdde första gången efter den nya riksdagsordningens införande, var antalet af ledamöterna i Första Kammaren 125 och i Andra Kammaren 190, nemligen 55 från städerna och 135 från landsbygden. För närvarande är antalet i Första Kammaren 147 och i Andra Kammaren 228, nemligen 81 från städerna och 147 från landsbygden. Antalet riksdagsmän har sålunda vuxit under dessa år med 22 i Första och 38 i Andra Kammaren, eller med in alles 60 personer — ett ganska betydligt antal. Skulle nu tillväxten i antalet fortgå på samma sätt, som under dessa sista 24 åren, så skulle vi om 100 år hafva minst 250 riksdagsmän mer inom båda kamrarne än nu finnes. Men ett så betydligt antal vill väl ingen här hafva, och det vore hvarken nyttigt eller nödigt att så skedde. Man måste således sätta en gräns för denna tillväxt, och jag tror, att det också erkännes af alla att en sådan bör sättas. Men om alltså en gräns skall uppställas mot den stora tillväxten i antalet — och något annat är det här icke fråga om — så uppstår den frågan: *hvar* skall gränsen sättas? Förra Riksdagens båda kamrar uttalade den mening, att siffran 375 borde utgöra gränsen. Ett sjuttioital af denna kammars ledamöter hafva nu också uttalat den mening, att man i fråga om antalet borde stanna vid status quo, och motivera detta dermed, »att *politisk kloket och billighet*» talade för att så skedde. Men status quo i fråga om antalet riksdagsmän måste ju betyda det närvarande antalet, och det är ju 375. Desses yrkande sammanfaller således med det föreliggande förslaget i denna punkt, nemligen att antalet skall begränsas till 375. Detta antal är ju också i och för sig fullt tillräckligt. Ja, man skulle till och med kunna säga, att det är öfverflödigt stort. Men det kan göras och har gjorts invändningar likväl i fråga om *proportionen*. Vid framläggandet af det grundlagsförslag, som nu är gällande i detta fall, ansåg förslagets författare, om jag icke minnes orätt, att proportionen borde ställas så, att $\frac{2}{5}$

af antalet skulle bilda Första och $\frac{3}{5}$ Andra Kammaren, och att af dessa $\frac{3}{5}$ skulle $\frac{2}{5}$ väljas af landsbygden och $\frac{1}{5}$ af städerna, samt uttryckte detta ordagrant dermed, att det i detta fall borde vara 2 mot 1. Detta godkändes 1865.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.*

(Forts.)

Nu är frågan: uppfyller det här hvilande förslaget detta kraf? Ja, helt och hållet. Ty, såsom vi hörde, då förslaget upplästes, innebär det, att antalet riksdagsmän bör vara 150 i Första och 225 i Andra Kammaren, deraf 150 från landsbygden och 75 från städerna. Detta är således alldeles precis så som det då var afsedt att blifva. Men huru kommer det sig då, att åtskilliga uppträdt mot detta förslag, särskildt städernas representanter, och med så skarpa uttryck, att de påstått i sin öfverdrift, att det skulle vara ett öfvergrepp af flertalet och ett magtmissbruk, om man drefve förslaget igenom? Detta är en ganska allvarsam tillvitelse och, i fall den vore riktig, vore det också betänkligt att antaga ett dylikt förslag, hvilket då äfven med rätta kunde förtjena att för en sådan tillvitelse förkastas. Men, huru förhåller sig härmed i verkligheten? Det förtjenar ju att synnerligen noga uppmärksammas från alla sidor och utaf hvar och en ledamot i kammaren. När det då talas om flertalet, ber jag att i förbigående få fästa uppmärksamheten derpå, att jag tillhör mindretalet i kammaren och talar således icke i pluralitetens namn. Men jag kan antaga, att de 70 här med flertalet mena landsbygdens representanter, eftersom de sjelfve äro stadsbor. Under sådana förhållanden ter sig denna fråga något annorlunda. Om jag då ställer mig på det viset, som om jag vore i pluraliteten och med pluraliteten beslutar i detta fall och antager en lag, som gifver städerna rätt att till denna kammare sända en riksdagsman för hvarje fullt tal af 12,000 invånare, men landsbygden en för hvarje tal af 26,600 — folkmängden antagen till 900,000 för städerna och 4,000,000 för landsbygden — och således erbjuder städerna i landet vid val af representanter till denna kammare något mer än dubbelt så stor rätt, som vi landsbor bibehålla för oss sjelfva, så undrar jag verkligen, om en sådan tillvitelse, som jag nyss nämnde, skulle vara rättvis och befogad. Skulle den emellertid lika fullt vidhållas, så kan jag icke annat än säga, att det vore önskligt att städerna gent emot landsbygden ville vedergälla lika mot lika efter billighetens grundsats och på så sätt utöfva vedergälningsrätten, när så ske kan.

Det är klart och tydligt, att jag efter detta anförande ämnar rösta för det hvilande förslaget, och detta genast.

Herr Hedin: Jag anhåller att få instämma i det yrkande, som nyss gjorts af herr Ljungman, och hoppas att kammaren bifaller detsamma. Jag yrkar alltså att denna fråga måtte afgöras först, innan man skrider till vidare diskussion.

Herr E. G. Boström: Jag ber att få instämma i herr Hedins anhållan, att frågan om uppskof måtte afgöras, innan man öfvergår till realitetsbehandlingen. Men i sjelfva saken är jag af annan mening än

Ang. ändring i §§ 6 och 13 Riksdagsordningen. han, i det jag anser, att hufvudfrågan bör omedelbart upptagas till afgörande.

(Forts.) Herr Ljungman grundade sin framställning hufvudsakligen derpå, att, om det hvilande grundlagsändringsförslaget nu antoges, det vore tvungen sak att upplösa riksdagen och utlysa nya val, därför att riksdagen eljest blefve annorlunda sammansatt än detta förslag bestämmer. Jag tror icke, att åt denna anmärkning kan tillerkännas någon synnerlig betydelse. Det hänvisas ju i förslaget alldeles tydligt till 15 § riksdagsordningen, och der säges, att »val till riksdagsmän i Andra Kamraren verkställas inom september månads utgång näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla».

Nu äro riksdagsmännen valda för 1891—1893 års riksdagar, och då torde enligt 15 § icke för denna tid någon ändring i antalet kunna ifrågakomma.

För öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, då alla äro ense om att någon ändring i nu gällande bestämmelser är af nöden, det icke innebär så liten fara att ingå på frågans uppskjutande till 1893 års riksdag. Ty om frågan uppskjutes till dess, och det hvilande ändringsförslaget då af en eller annan orsak icke blir af riksdagen godkändt, så kan det ju inträffa, att det då skall blifva omöjligt för konstitutionsutskottet att medhinna framläggandet af ett nytt förslag och att få detta förklaradt hvilande under denna period, och följaktligen måste i sådant fall nu gällande bestämmelser, om hvilkas olämplighet alla äro ense, gälla ytterligare två treårsperioder. Om åter förslaget nu skulle falla, så är det möjligt att under denna period få ett nytt förslag hvilande, och man behöfver således icke riskera, att en ändring, hvars behöflighet alla erkänna, blir undanskjuten mer än en riksdagsperiod.

Jag anhåller därför om afslag å herr Ljungmans yrkande.

Herr Ljungman: Då herr Boström tyckes hafva origtigt uppfattat mitt yttrande, skall jag be att få påpeka, att jag alldeles icke uttalade mig om nödvändigheten af en riksdagsupplösning, derest föreliggande förslag antoges. Jag yttrade endast, att med hänsyn till 13 §:s tolkning tvenne alldeles motsatta meningar gjort sig gällande, den ena, att nya val af den beskaffenhet, som 15 § 1 mom. riksdagsordningen omnämner, skulle företagas redan 1891, den andra, hvilken hyllades af förra årets konstitutionsutskott, att sådana val först 1893 skulle företagas, samt påpekade, att i detta senare fall riksdagen skulle komma att blifva annorlunda sammansatt, än hvad den nya lydelsen af 13 § föreskrifver, äfvensom att svårigheter skulle inträffa, i fall man blefve tvungen till anställande af sådana val, som omnämnas i 15 § 2 mom. af riksdagsordningen, och slutligen att grundlagsförslaget icke skulle komma att tillämpas samtidigt i båda kamrarne.

Jag tackar emellertid herr Boström för hans instämmande i yrkandet, att frågan om uppskof måtte afgöras först.

Herr Månsson: Den förste talaren, som yrkat uppskof med denna frågas afgörande, har som motiv därför anfört frågans

stora vikt och betydelse, hvilken medförde, att man noga borde tänka på saken, innan man fattade ett definitivt beslut, jag medgifver att frågan är viktig. Men å andra sidan hemställer jag, huruvida icke denna fråga så länge har hvilat på Riksdagens bord, om jag så får säga, att hvarje ledamot i kammaren, åtminstone de gamla ledamöterna, noga tänkt sig för i detta ärende. Och hvad de nya ledamöterna beträffar, så är jag lifligt öfvertygad, att äfven de noggrant öfvertänkt frågan. Jag föreställer mig därför, att saken för ingen är ny, utan af alla tillräckligt pröfvad, och man borde väl då vara beredd att redan nu fatta beslut. Denna fråga har redan tre gånger förut varit behandlad, och — jag kan säga — tre gånger förut antagits af kammaren. Ty redan 1888 blef den så godt som antagen; den återremitterades då till utskottet, men med uttalande af lifligt erkännande åt förslaget, och det var nära nog ingen, som uttalade sig emot detsamma. Vid de båda följande riksdagarne, 1889 och 1890, har förslaget med stor majoritet blifvit antaget. Det är därför med mycken förvåning, som jag fått höra yrkandet om uppskof. De skäl, som anförts för detta yrkande, är att förslagets antagande *nu* skulle medföra, att det komme att tillämpas förr i Första Kammaren än i den andra. Om så komme att ske, blefve emellertid följden blott den, att Första Kammaren finge 3 ledamöter mer än nu. Men då tillämpningen af förslaget kan ske först efter det Kongl. Maj:t hunnit uppgöra ny reglering af valkretsarne och utfärda öfriga bestämmelser, som genom den föreslagna ändringen blifva nödiga, så torde det icke heller vara sannolikt, att detta kommer att inträffa. Ty en sådan reglering torde väl knappast kunna företagas i år, och antagligen ej heller nästa år. Och om det skulle hända, att sista året under perioden det blefve några — högst tre — ledamöter mera i Första Kammaren än nu, så kan jag icke finna, att detta medförde någon särskild fara.

Och hvad beträffar denna kammare, så är det, så vidt jag kan finna, alldeles tydligt uttryckt, att den föreslagna ändringen icke skall tillämpas före nyvalen enl. § 15 mom. 1. Man kan således icke tala om, att vi hafva två grundlagsbestämmelser, som gälla samtidigt, då det är uttryckligen föreskrifvet, att den nya ordningen ej skall tillämpas före nästa val.

Jag anser vidare, att, om beslut icke fattas före 1893, det svårligen kan medhinnas att få valkretsindelningen verkställd och de bestämmelser, som erfordras för den nya ordningens genomförande, utfärdade, så att de kunna tillämpas redan samma år. Härtill kommer äfven det skäl, som redan blifvit af herr Boström framhållet, nemligen att konstitutionsutskottet svårligen skulle hinna framlägga och Riksdagen behandla något nytt förslag i frågan, om detta förslag uppsköttes till 1893 års riksdag och då förkastades.

Jag anser det därför riktigast att genast skrida till frågans behandling, på det att, om den nu faller, vi må kunna redan denna period göra nya försök för frågans lösning, så att den åtminstone blir löst under nästa treårsperiod.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag motsätter mig förslaget om uppskof, och yrkar, att frågan genast måtte företagas till afgörande.

(Forts.)

Herr Bexell: Jag bestrider det yrkade uppskofvet och anser, att frågan bör i vederbörlig ordning företagas till behandling nu genast.

Herr Jonsson i Hof: Mot det af herr Ljungman framställda yrkandet har af tvenne talare anmärkts, dels att de föreslagna grundlagsstadgandena skulle vara så tydliga, att inga svårigheter beträffande tillämpningen kunde uppstå, och dels äfven att, om förslaget vid 1893 års riksdag komme att förkastas, konstitutionsutskottet skulle få sig tillmätt alltför kort tid att utarbета ett nytt förslag.

I det förstnämnda hänseendet vågar jag likväl påstå, att, om man också på grund af § 13 mom. 4 anser, att der gifna bestämmelser angående valkretsindelningen tydligt hänvisa på, att tillämpningen af den nya ordningen bör ske först vid valen 1893, så gäller detta endast städernas och icke landsbygdens valkretsar, och således förefinnes här i allt fall en tvetydighet. Men äfven om man vore fullt säker, att hvarje riksdagsman i Andra Kammaren, som nu är vald, bör få stå kvar på grund af § 15 riksdagsordningen, så hemställer jag, hvilken grund man kan tillämpa vid besättande af ledigblifven plats, derest före periodens slut riksdagsman afgår, afsäger sig platsen eller dör. Ty den rätt, som enl. § 15 riksdagsordningen hvar och en af de nuvarande riksdagsmännen skulle hafva att kvarstå till periodens slut, bortfaller genom dödsfall eller afsägelse.

Beträffande åter frågan om det betänkliga deri, att, derest förslagets behandling uppskjutes till 1893 och det då förkastas, man då icke skulle få tillräcklig tid att framlägga något nytt förslag, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att alls intet hinder finnes för konstitutionsutskottet att, under det detta förslag är hvilande, utarbета flere nya förslag att vara hvilande jemte detta. Jag tror för öfrigt icke heller, att denna åtgärd är behöflig, ty vi kunna väl antaga, att förslaget icke skall komma senare till behandling nämnda år än hvad i år varit fallet. Och om förslaget då skulle förkastas, så återstår ju alltid ett par månader för att arbета ut nya förslag. Jag kan således icke finna de betänkligheter, som anförts emot förslagets uppskjutande, ega något berättigande.

Jag tror äfven, ehuru jag icke vågar säga det bestämdt, att Kongl. Maj:t gerna skulle se, att afgörandet uppsköttes, så att icke Kongl. Maj:t måtte sättas i den svåra kasus att nödgas tolka en lag, som Riksdagen sjelf bort antaga tillräckligt tydlig för att icke utgöra föremål för någon meningsskiljaktighet.

Jag förenar mig med herr Ljungman i hans yrkande om uppskof.

Herr Sven Nilsson: Jag skall också för min del instämma i det yrkande, som framstälts af herr Ljungman. Då grundlagen tillåter kamrarna att uppskjuta ett ärende från den ena riksdagen till den

andra, så förefaller det mig besynnerligt, om icke kammaren, då en begäran derom har blifvit framställd, skulle lemna sitt bifall dertill. Man skulle möjligen kunna vara tveksam att fatta ett sådant beslut på den grund, att man icke vet huru Första Kammaren kommer att ställa sig. Men om denna kammare besluter att uppskjuta frågan till 1893 års riksdag, så lär väl ett sådant beslut komma att utöfva ett ganska stort inflytande på det beslut, som Första Kammaren kommer att fatta.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.*

(Forts.)

Man måste väl medgifva, att om också förut anmärkningar af mindre betydhet framstälts emot förslaget, så hafva dock anmärkningar nu framkommit af den beskaffenhet, att många blifvit tveksamma, huruvida förslaget nu bör antagas. I all synnerhet är detta fallet med alla de nya ledamöter af kammaren, som icke varit i tillfälle att pröfva förslaget förr än nu.

Man har enskildt sagt, att vi, som begära ett uppskof med frågans afgörande, dermed endast skulle åsyfta ett maskeradt afslag. För min del vill jag säga, att jag icke med mitt votum åsyftar ett maskeradt afslag; och jag tillbakavisar på det bestämdaste en dylik insinuation.

Då det icke är någon fara att uppskjuta afgörandet till en kommande riksdag, vid hvilken hufvudsakligen samma riksdagsmän äro samlade som nu, och de väsentligaste bristerna i förslaget, om det antages 1893, äro undanröjda, anhåller jag om bifall till herr Ljungmans förslag.

Då ingen ledamot vidare anmält sig till erhållande af ordet, hemstälde herr talmannen, att öfverläggningen i fråga om föredragningsättet skulle få anses afslutad; och blef denna hemställan med ja besvarad.

Herr talmannen hemstälde vidare, huru vida kammaren ville godkänna det af herr Ljungman i fråga om föredragningsättet väckta förslaget, att beslut skulle först fattas om det af honom framställda yrkandet, om uppskof med afgörandet af nu ifrågavarande grundlagsändringsförslag till 1893 års riksdag; och förklarade herr talmannen denna hemställan vara med ja besvarad.

Votering blef dervid begärd; i anledning hvaraf uppsattes och för kammaren till justering upplästes en så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner det af herr Ljungman föreslagna föredragningsättet, enligt hvilket beslut först skall fattas om det af honom framställda uppskofsyrkandet och diskussionen således därförinnan omfatta allenast herr Ljungmans nämnda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är nämnda förslag till föredragningsätt af kammaren förkastadt.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Herr Hedin begärde nu ordet och yttrade: Det nu upplästa skriftliga förslaget till voteringsproposition är icke öfverensstämmande med den fråga, som nyss af herr talmannen muntligen framställdes. Herr Ljungman har för några minuter sedan föreslagit att uppskjuta behandlingen och afgörandet af det nu föredragna förslaget till 1893 års riksdag. Sedan talmannens fråga, huruvida diskussionen om detta förslag vore afslutad, blifvit med ja besvarad, och derpå proposition å herr Ljungmans förslag om uppskof blifvit med blandade ja och nej besvarad, samt talmannen förklarad ja öfvervägande, har votering begärts. I stället för en skriftlig voteringsproposition, öfverensstämmande med de muntligen framställda frågorna, gäller den nu upplästa propositionen föredragningsättet, ehuru diskussionen om uppskofsfrågan redan på framställning af herr talmannen förklarats afslutad.

Herr Ljungmans förslag innehåller helt enkelt, att kammaren skulle besluta att till sista riksdagen af innevarande valperiod uppskjuta afgörandet af det nu till grundlagsenlig behandling föreliggande förslaget. Det är detta förslag, som diskuterats, det är detta förslag, hvarå muntlig proposition framstälts och hvarom nu omröstning skall verkställas.

Härefter hemstälde herr *talmannen* till kammaren, huru vida kammaren ville godkänna den föreslagna voteringspropositionen. Denna hemställan, som besvarades med blandade ja och nej, förklarades af herr talmannen vara med ja besvarad; men äfven nu begärdes votering.

Herr talmannen yttrade nu: Ett missförstånd synes hafva inom kammaren uppstått om hvad efter afslutande af den nu förda diskussionen är föremål för votering. I anledning häraf ber jag att få erinra derom, att, sedan herr Ljungman väckt förslag om antagande af det föredragningsätt, att först skulle öfverläggas och beslutas öfver det af honom framställda uppskofsyrkandet, och flere talare i detta afseende förenat sig med herr Ljungman, jag hemstälde till kammaren, huru vida öfverläggningen angående föredragningsättet finge anses afslutad, och dervid särskildt betonade ordet »*föredragningsättet*». Sedan denna fråga blifvit med ja besvarad, hemstälde jag till kammaren, huru vida kammaren behagade godkänna det förslag, som af herr Ljungman i afseende å föredragningsättet framstälts, och då härtill svarades både ja och nej, samt efter mitt meddelande, huru, enligt min uppfattning, svaret utfallit, votering begärdes, blef i enlighet med min nämnda framställning den nyss föredragna voteringspropositionen uppsatt. Således är nu till en början endast fråga om föredragningsättet; och om japropositionen i den nu föredragna voteringspropositionen af kammaren antages, så blir naturligtvis resultatet, att kammaren derefter kan komma att votera om frågan, huru vida herr Ljungmans uppskofsyrkande skall bifallas eller icke. Men öfverläggningen *derom* är ännu icke förklarad afslutad, utan är det, såsom redan nämnt är, nu endast föredragningsättet, som det gäller.

Ordet begärdes härefter af:

Herr Hedin, som yttrade: Jag nödgas ännu en gång upprepa och betona, att hvad herr Ljungman har yrkat, hvad jag har instämt i, hvarom äfven andra talare förenat sig, och hvarpå muntligen har framställts proposition af herr talmannen, är den frågan: »Vill kammaren godkänna herr Ljungmans förslag att besluta, att med slutliga behandlingen af föreliggande ärende skall anstå till sista riksdagen af denna period»? Att detta och intet annat var den verkliga frågan, kan intygas af kammarens samtliga ledamöter. Jag hoppas att herr talmannen icke en gång till förnekar att så var förhållandet.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Med den uppfattning som herr talmannen nyss angifvit sig hafva haft i afseende på föremålet för voteringen, är det icke underligt, att han framställt propositionen så som skett. Ty när han ansett att det endast var i fråga om föredragningsättet, som han ville höra kammarens mening, så var ju saken för honom klar. — När herr talmannens proposition blifvit af kammaren godkänd, kunna vi ju sedermera få afgöra frågan om bifall eller afslag på det af herr Ljungman framställda yrkandet om uppskof.

Herr vice talmannen A. P. Danielson: Jag tycker liksom den föregående talaren, att vi icke få taga denna sak för hastigt. Här är uppenbarligen fråga om föredragningsättet. Då nu så är förhållandet, och då herr talmannen själf förklarar att han afsåg denna fråga, finner jag icke att kammaren på något sätt blir sin rätt förlustig genom att först afgöra den. Det af herr Ljungman framställda förslaget är ett nytt förslag, som kommit fram före sjelfva hufvudfrågan; och då bör man väl först afgöra, om man vill upptaga detta nya förslag, innan man företager sjelfva hufvudfrågan till afgörande.

Jag kan således för min del icke se, att kammaren blir på något sätt kränkt i sin rätt genom att godkänna det upplästa förslaget till voteringsproposition, och jag yrkar därför bifall till detsamma.

Herr Lyttkens: Såsom frågan nu står, anser jag för min del att kammaren icke har annat att göra än att bifalla herr talmannens förslag till voteringsproposition. Den, som således vill, att frågan om uppskofvet skall nu först föredragas och behandlas, den röstar ja; vill man icke detta, utan vill man att vi hela tiden skola tala ömsom om uppskofsfrågan, ömsom om sjelfva hufvudfrågan, så röstar man nej. För att icke förlänga öfverläggningen röstar jag för min del ja och anhåller om bifall till den föreslagna voteringspropositionen.

Herr Gumælius: Jag föreställer mig, att, om herr talmannen skulle behaga göra en fråga till kammaren, huruvida kammaren anser

Ang. ändring i §§ 6 och 13 Riksdagsordningen. (Forts.)
 öfverläggningen angående föredragningsättet afslutad, vi dermed skulle få denna fråga afgjord och kunna sedermera få en voteringsproposition angående uppskofvet. Jag antager att ibland de många, som nyss begärde votering, var det ingen, som trodde att denna votering endast skulle bli en sådan här preliminärvotering. Jag tager, såsom sagdt, för alldeles gifvet, att vi slippa denna votering och slippa vidare tal om saken, om herr talmannen behagar tillfråga kammaren, huruvida öfverläggningen om föredragningsättet nu får anses afslutad. Sedan densamma är afslutad, faller det af sig sjelft, att vi derefter komma till sjelfva frågan, som är om bifall till eller afslag å herr Ljungmans förslag om uppskof med den slutliga behandlingen af det föreliggande grundlagsändringsförslaget till år 1893.

Herr Herslow: Den af herr talmannen framställda voteringspropositionen innebär i mina ögon ingen annan olägenhet, än att vi få taga två steg, då vi möjligen kunnat hafva kommit fram med ett. Men då jag anser denna olägenhet allt för obetydlig för att få utgöra anledning till en så ledsam tvist, som mellan talman och kammare, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till den af herr talmannen föreslagna propositionen.

Herr talmannen yttrade härefter: Det är naturligt, att om någon fortfarande påyrkar votering, kommer votering att ega rum. Men på begäran får jag förnya den framställning, som jag efter min uppfattning redan gjort: Bifaller kammaren det af herr Ljungman föreslagna föredragningsättet, enligt hvilket beslut först skall fattas om det af honom framställda uppskofsyrekandet och diskussionen således derförinnan omfatta allenast herr Ljungmans nämnda yrkande?

Denna herr talmannens hemställen blef med ja besvarad; i anledning hvaraf alltså nu skulle till afgörande företagas det af herr Ljungman framställda yrkandet, att beslutet öfver ifrågavarande grundlagsändringsförslag måtte uppskjutas till 1893 års riksdag.

I denna fråga begärdes ordet af

Herr vice talmannen A. P. Danielson hvilken yttrade: Jag ber att få nämna några ord i afseende på frågan om ett uppskof, eftersom vi nu hafva beslutat att företaga den frågan först till afgörande.

Af de skäl, som herr Ljungman anförde för ett uppskof, syntes det hufvudsakliga vara som han sade grannlagenhetsskäl gent emot städernas representanter. Det skälet kommer naturligtvis att förebäras när som helst, och jag anser därför att ett uppskof med hufvudfrågan icke tjenar till något för utredningen af detta magtpåliggande och viktiga ärende. Jag vill särskildt fästa herrarnes uppmärksamhet på hvad hvar och en har sig väl bekant, nemligen att ett uppskof förutsätter begge kamrarnes bifall äfvensom Kongl. Maj:ts medgifvande; detta är en ganska kinkig väg att komma fram på, och om det kan lyckas, är ganska osäkert.

Deremot vill jag säga, hvad beträffar de skäl, som anförts af öfriga talare, hvilka instämt i uppskofsyrekandet, att dessa skäl synas mig mycket svaga. Ingen har kunnat påstå att det föreliggande förslaget är så affattadt, att någon villrådighet kommer att ega rum i afseende på dess tillämpning. Ty en hvar har ju erkänt, att om ett fyllnadsval eller dylikt skulle komma i fråga, så komme de nu gällande bestämmelserna att lända till efterrättelse under tiden till nästa allmänna val. Således tycker jag att de personer, som förut varit med om att antaga detta förslag och gjort det utan någon anmärkning, mycket väl skulle kunna fatta sitt beslut redan nu. Ty ett uppskof är ju ingenting annat än en undanflykt.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
Riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

Jag blef särskildt icke så litet förvånad, då jag hörde en talare framhålla, att åtskilliga af kammarens nya ledamöter kunde vara tveksamma, huruvida de borde antaga förslaget eller icke. Detta kan ju hända när som helst, ty när blir man någonsin så ense om en fråga, att icke olika meningar förefinnas. Mig förefaller det tydligt, att om ett uppskof kommer till stånd, kommer denna fråga såsom oafgjord att ligga och tynga på andra förslag, som i sådant fall måst behandlas; ty det kan icke bli som det är. Här har ju t. ex. ett stort antal representanter från städerna enat sig om ett förslag, och andra dylika förslag kunna ju under tiden framkomma. Ligger då denna fråga oafgjord ända till 1893 års riksdag, så är det klart att hon fördröjer ett allvarsamt arbete på öfriga förslag, som möjligen kunna gå längre eller leda till enlyckligare lösning.

Jag är naturligtvis af den åsigten, att detta förslag tillfredsställer alla billiga anspråk, och att de både möjliga och omöjliga invändningar, som gjorts deremot, icke förtjena synnerligt afseende. Jag anser det för den skull icke välbetänkt att nu uppskjuta med afgörandet af sjelfva hufvudfrågan och anhåller därför om afslag på herr Ljungmans yrkande om uppskof.

Med herr vice talmannen instämde herrar *Kihlberg*, *Holmgren* och *Jönsson* i Gammalstorp.

Vidare anförde:

Herr Herslow: Herr talman! Jag har varit mycket tveksam, huruvida ett uppskof med den föreliggande frågan skulle vara en lämplig utväg att för en tid komma ifrån densamma, likasom om förslaget verkligen förtjenar den aktnings- och konsiderationsåtgärd, som ett uppskof innebär. Men efter hvad här blifvit framställt vill jag icke motsätta mig ett sådant yrkande; och jag viker dervid visserligen för ett grannlagenhetsskäl, men icke för de grannlagenhetsskäl, som herr vice talmannen åberopat, icke af grannlagenhet emot städernas representanter, utan af grannlagenhet mot det sunda, logiska förnuftet och af grannlagenhet mot regeringen, som vi ålägga att genomföra ett dylikt förslag, vidunderligt särskildt under de två år, under hvilka hela svenska folkets representation kommer att befinna sig i motsättning mot, eller åtmin-

Ang. ändring i §§ 6 och 13 Riksdagsordningen.
(Forts.)

stone vid sidan af och utanför gällande grundlag — en motsättning, som skall riktigt skarpt framträda, så snart det blir fråga om fyllnadsväl. Som sagdt, i sak är jag icke mycket för ett uppskof; men af grannlagenhet emot dem, hvilka vi genom förslagets antagande skulle sätta i en, ur logisk synpunkt nästan outhärdlig ställning, vill jag biträda yrkandet om uppskof.

Sedan öfverläggningen angående herr Ljungmans yrkande, att beslutet öfver nu ifrågavarande grundlagsändringsförslag måtte till 1893 års riksdag uppskjutas, härmed förklarats afslutad, framstälde herr talmannen, i enlighet med de under öfverläggningen framställda yrkandena, propositioner först på bifall till och derefter på afslag å herr Ljungmans nämnda förslag; och förklarade herr talmannen sig anse den förra frågan med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr Ljungmans yrkande, att beslutet öfver nu ifrågavarande grundlagsändringsförslag må till 1893 års riksdag uppskjutas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är herr Ljungmans nämnda yrkande af kammaren afslaget.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utvisade 117 ja mot 107 nej; i följd hvaraf kammaren bifallit herr Ljungmans yrkande om uppskof med beslutet öfver nu ifrågavarande grundlagsändringsförslag.

Herr Ljungman begärde nu ordet och yttrade: Med anledning af det beslut, kammaren nu fattat, får jag anhålla, att protokollsutdrag derom måtte genast uppsättas och tillställas medkammaren.

I anledning häraf blef protokollsutdrag omedelbart affattadt öfver kammarens beslut i fråga om konstitutionsutskottets memorial n:o 1; hvarefter, och sedan protokollsutdraget blifvit uppläst och af kammaren godkänt, herr talmannen tillkännagaf, att detsamma nu genast skulle medkammaren delgifvas.

Emot kammarens beslut att till annan riksdag uppskjuta afgörandet af det hvilande förslaget om ändring af §§ 6 och 13 i riksdagsordningen anmäldes *reservationer* af herrar *Bexell*, *Persson* i Norrsund, *Pettersson* i Österhanninge, *Eliasson*, *Pettersson* i Tjärsta, *Andersson* i Skeenda, *Wahlgren*, *Andersson* i Hamra, *Kumlin*, *Petersson* i Hamra, *Örwall*, *Ericsson* i Norrby, *Larsson* i Mörtlösa, *Andersson* i Himmelsby, *Jakob-*

son i Karlshult, *Petersson* i Brystorp, *Sjöberg* i Bodaryd, *Svensson* i Rydaholm, *Andersson* i Hakarp, *Anderson* i Tenhult, *Erickson* i Bjersby, *Petersson* i Boestad, *Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Löfhult, *Nilsson* i Kägglå, *Redelius*, *Ekströmer*, *Eklund* i Högemåla, *Bladh*, *Petersson* i Runtorp, *Norrby*, *Larsson* i Föhle, *Arnoldsson*, *Petersson* i Hasselstad, *Lasse Jönsson* i Sandby, *Bengtsson* i Boberg, *Williamson*, *Andersson* i Intagan, *Larsson* i Slättäng, *Svensson* i Brämhult, *Svensson* i Bossgården, *Fredholm* i Saleby, *Persson* i Heljebol, *Nilsson* i Råby, *Odell*, *Olsson* i Frösvi och *Back Per Ersson* m. fl.

§ 10.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande, n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 25 § i förordningen om lands-ting den 21 mars 1862, biföll kammaren utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

§ 11.

Vid föredragning af kammarens 4:de tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt förslag om ändrad lydelse af § 1 i förordningen angående förbud mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881, deri utskottet hemställt att en af herr A. G. Björkman väckt motion, n:o 103, ej måtte föranleda någon åtgärd, begärdes ordet af

Herr Björkman, som yttrade: Jag skall icke nu göra något yrkande, utan blott uttala min tacksamhet mot utskottet för det sätt, hvarpå det behandlat min föreliggande motion. Jag skall en annan gång komma tillbaka med ett förslag i samma syfte, men mera författningsenligt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Slutligen föredrogos och biföllos kammarens tillfälliga utskotts nedan-nämnda utlåtanden:

n:o 2, i anledning af väckt förslag om ändring i förordningen an-gående expeditiöslösen den 7 december 1883; och

n:o 3, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande sättet för byggnad af statens elektriska ledningar.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Bevillningsutskottets betänkande, n:o 2, angående stämpelafgiften;

bankoutskottets memorial:

n:o 3, angående beviljande af ränta å en uppsagd, ej i behörig ordning uttagen deposition,

n:o 4, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar, och

n:o 5, angående afskrifning af fem stycken lån, utlemnade vid riksbankens afdelningskontor i Malmö; samt

lagutskottets utlåtanden

n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af 1 kap. 6 § giftermålsbalken, och

n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande bestämmelser i fråga om rätt att utträda ur svenska statskyrkan.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa plenum uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 14.

Justerades tre protokollsutdrag öfver kammarens vid detta sammanträde fattade beslut; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes klockan 1,25 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.